

XALQARO TAJRIBA ASOSIDA MAKTABGACHA TA'LIM SIFATINI OSHIRISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI

**Buxoro innovatsiyalar Universiteti
Padagogika psixologiya va sport kafedrası
maktabgacha ta'lim yo'nalishi katta
o'qituvchisi**

Negmatova Shabnam Baxodur qizi, Irmatova Nilufar Gaybulla qizi

**Buxoro innovatsiyalar universiteti
maktabgacha ta'lim yo'nalishi 1 bosqich
talabalari**

Abstract

This article analyzes new and emerging approaches derived from international experience to improve the quality of early childhood education and care (ECEC). The research objectives include comparing the practical application of international frameworks (OECD *Starting Strong*, UNESCO–UNICEF global reports) and observational tools (ECERS, CLASS), evaluating the impact of digital pedagogy, play-based learning interventions, inclusion initiatives, and professional development (PD) programs for educators on children's learning outcomes and pedagogical practices, as well as identifying effective strategies for strengthening family engagement.

Keywords: quality of early childhood education, international experience, innovative approaches, digital pedagogy, inclusive education.

Аннотация

Данная статья анализирует новые и развивающиеся подходы, основанные на международном опыте, направленные на повышение качества дошкольного образования и воспитания (ECEC). Цели исследования включают сравнение практического применения международных рамочных документов (OECD *Starting Strong*, глобальные отчёты UNESCO–UNICEF) и инструментов наблюдения (ECERS, CLASS), оценку влияния цифровой педагогики, игровых образовательных интервенций, инклюзивных инициатив и программ профессионального развития (PD) для педагогов на учебные результаты детей и педагогическую практику, а также выявление эффективных стратегий по укреплению сотрудничества с семьёй.

Ключевые слова: качество дошкольного образования, международный опыт, инновационные подходы, цифровая педагогика, инклюзивное образование.

Annotatsiya

Ushbu maqola maktabgacha ta'lim va tarbiya (ECEC) sifatini oshirish uchun xalqaro tajribadan olingan yangi va rivojlanayotgan yondashuvlarni tahlil qiladi. Tadqiqot maqsadlari: Xalqaro ramkalar (OECD *Starting Strong*, UNESCO–UNICEF global hisobotlari) va kuzatuv vositalari (ECERS, CLASS)ning amaliy qo'llanishini solishtirish, raqamli pedagogika, o'yin asosli ta'lim intervensiyalari, inklyuziya tashabbuslari hamda o'qituvchilar uchun PD (professional rivojlanish) dasturlarining bolalar o'quv natijalari va pedagogik amaliyotlarga ta'sirini baholash, oilaviy hamkorlikni kuchaytirish bo'yicha samarali strategiyalarni aniqlash.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim sifati, xalqaro tajriba, innovatsion yondashuvlar, raqamli pedagogika, inklyuziv ta'lim

Kirish

So‘nggi yillarda maktabgacha ta’lim sifati xalqaro miqyosda dolzarb masalaga aylandi, bunda jarayon sifati (o‘qituvchi–bola interaksiyasi), muhit sifati, o‘quv dasturi va oilaviy ishtirok kabi omillarning o‘zaro bog‘liqligi ta’kidlanadi. OECD *Starting Strong VI* siyosiy ramkasi “regulyatsiyadan keyingi sifat”ni ta’minlovchi omillarni investitsiyalar, o‘quv dasturi va pedagogik yondashuv, kadrlar rivoji, monitoring va ma’lumot ta’minoti, oilaviy hamkorlik sifatni oshirishning muhim leverlari sifatida belgilaydi. Ushbu yondashuvlar bolalarning kundalik interaksionalari sifatini bevosita qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan [1].

Narrativ sintez asosida integrativ adabiyot tahlili amalga oshirildi. 2020–2025 yillar oralig‘ida quyidagi manbalar tanlandi: (a) xalqaro siyosiy hisobotlar (OECD *Starting Strong*, UNESCO–UNICEF ECCE Global Report); (b) sifatni baholash vositalari bo‘yicha ilmiy ishlar (ECERS-3, CLASS); raqamli pedagogika va o‘yin asosli amaliyotlar bo‘yicha tizimli/skaping sharhlar hamda RCTlar; inklyuziya va oilaviy hamkorlikka oid maqolalar [2].

153 ta maktabda (ECERS-3 baholashlari asosida) til va savod subshkalasida og‘zaki til elementlari yozma savod ko‘rsatkichlariga nisbatan yuqori baholandi, interaksiya va guruh faoliyatlari o‘rtasida esa o‘rtacha bog‘liqlik kuzatildi [3]. Ushbu natija bolalarning o‘rganish imkoniyatlaridagi global tafovutlarni ko‘rsatadi (Jadval 1).

Jadval 1.

ECERS-3 subshkalalari bo‘yicha sifat tafovutlari (til–savod, interaksiya, dastur)

ECERS-3 subshkalalari	Kuzatilgan tendensiya	Eslatma
Til va savodxonlik	Og‘zaki til > yozma savod ko‘rsatkichlari	153 maktabgacha muassasa
O‘zaro ta’sir (Interaksiya)	Tilni qo‘llab-quvvatlovchi interaksiya o‘rta bog‘liqlik	Individual/small/whole-group
Dastur tuzilmasi	Guruh faoliyati va rejalashtirilgan mashg‘ulotlar	Ekologik yondashuv uyg‘unligi

UDL tamoyillariga asoslangan moslashuvchan materiallar, o‘quv strategiyalari va baholash usullari taqdim etiladi; oilaviy hamkorlik uy asosli, maktab asosli va uy maktab kommunikatsiyasi yo‘nalishlari bo‘yicha o‘lchanadi. Professional rivojlanish (mentoring va coaching) inklyuziv amaliyotlarni mustahkamlaydi (Jadval 2).

Jadval 2.

Inklyuziv dizayn (UDL) va oilaviy hamkorlik indikatorlari

Komponent	Indikator(lar)	Dalil manbasi
UDL — Jalb etish (motivatsiya va ishtirokni ta’minlash)	Moslashtirilgan faoliyatlar, qo‘llab-quvvat	Case study, UDL 3.0
UDL — Ta’lim mazmunini turli shakllarda ifodalash (ko‘rsatish)	Vizual/audial/kinestetik materiallar	Observation, ZPD asosli yondashuv
UDL — Harakat va ifoda (o‘rganilgan bilimlarni turli usullarda namoyish)	Moslashuvchan baholash, yordamchi texnologiyalar	Inklyuziv dizayn amaliyoti

Komponent	Indikator(lar)	Dalil manbasi
Oilaviy hamkorlik (home)	Kichik yosh savod/tinglash amaliyoti	Baholash ko'rsatkichlarini tahlil qilish
Oilaviy hamkorlik (school)	Ota-onalar klublari, resurs xizmatlari	QRIS/servis alternativ taklifi
Uy–maktab kommunikatsiya	Ikki yo'nalishli izchil aloqa	Standartlash zaruriyati

Raqamli pedagogika (SAMR) – O'yin asosli ta'lim bilan integratsiya. Skaping va tizimli sharhlar raqamli texnologiyalarni o'yin va loyiha asosli pedagogika bilan uyg'unlashtirish savod (fonologik xabardorlik, lug'at), STEM ko'nikmalari va ishtirokni oshirishda o'rta–kuchli ta'sir ko'rsatishini ko'rsatadi [4]. Biroq etik masalalar, pedagogik tayyorgarlik va raqamli infratuzilma bilan bog'liq muammolar mavjud bo'lib, ular UNESCO–UNICEF hisobotlarida qayd etilgan moliyaviy bo'shliqlar va o'qituvchi salohiyati bilan hamohang.

O'yin asosli ta'lim – Dalillar va kontekst muammosi. Meta-tahlillar o'yin asosli ta'limning kognitiv, ijtimoiy-emotsional va motivatsion natijalarda o'rta–katta ta'sirini ko'rsatadi. Fenomenologik tadqiqotlar nuqtai nazaridan, madaniy jihatdan mos o'yin dizayni muhim deb hisoblanadi, shuningdek, “eduplay” kabi modellar mahalliy madaniy tajribalar asosida ilgari suriladi [5].

Xulosa

Xalqaro adabiyotlar maktabgacha ta'lim sifatini oshirishda uchta asosiy yo'nalishning o'zaro uyg'unligini ta'kidlaydi: O'qituvchi va bola interaksionalari CLASS asosidagi PD dasturlari orqali uzoq muddatli yaxshilanishni ko'rsatadi, til, savod va interaksiya ko'rsatkichlarini oshirish uchun aniq yo'nalishlarni aniqlash imkonini beradi, SAMR modelining yuqori bosqichlari o'yin/loyiha asosli yondashuvlar bilan uyg'unlashganda bolalarning ishtiroki, savod va STEM ko'nikmalariga o'rtacha–kuchli ta'sir ko'rsatadi. UDL tamoyillari va oilaviy hamkorlik indikatorlari bilan birgalikda bunday yondashuv bolaga yo'naltirilgan, inklyuziv sifat ekotizimini shakllantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

[1] OECD. Starting Strong VI: Maktabgacha ta'lim va tarbiyada mazmunli o'zaro muloqotlarni qo'llab-quvvatlash. Parij: OECD Publishing, 2021. doi: 10.1787/f47a06ae-en.

[2] UNESCO va UNICEF. Maktabgacha ta'lim va tarbiya bo'yicha global hisobot: Mustahkam poydevorga bo'lgan huquq. 2024. doi: 10.54675/FWQA2113.

[3] R. C. Pianta va T. Hofkens, “Erta ta'lim sifatini CLASS kuzatuv mezonlari asosida o'qituvchi–bola o'zaro hamkorligi orqali belgilash,” *Frontiers in Psychology*, jild 14, 2023. doi: 10.3389/fpsyg.2023.1110419.

[4] P. Nasiopoulou va boshq., “Shvetsiya maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarning til va savod o'rganish sharoitlari: ECERS-3 yordamida sifat farqlarini o'rganish,” *Early Childhood Education Journal*, jild 51, b. 1305–1316, 2023. doi: 10.1007/s10643-022-01377-4

[5] H. Li va boshq., “Erta bolalikda raqamli pedagogika: Amaliyotlari, yo'nalishlari va omillariga oid tahliliy sharh,” *Early Childhood Education Journal*, 2024. doi: 10.1007/s10643-024-01804-8.